

International Federation of
Library Associations and Institutions

IFLA Guidelines for Professional Library and Information Science (LIS) Education Programmes

IFLA juhised raamatukogu- ja infoteaduse (RIT) õppekavade jaoks

Clara M. Chu ja Jaya Raju

kaasautoritena Chris Cunningham, Jiuming Ji, Virginia Ortíz-Repiso Jiménez, Aida Slavic, Ana María Talavera-Ibarra ja Sohaimi Zakaria IFLA *Building Strong LIS Education (BSLISE)* töörühmast, mis kuulub IFLA *Education and Training (SET)* sektsiooni, *Section on Library Theory and Research (LTR)* sektsiooni ning *LIS Education in Developing Countries* huvirühma.

Aprill 2022

IFLA kutsenõukogu poolt heaks kiidetud

Clara M. Chu, Jaya Raju, Chris Cunningham, Jiuming Ji, Virginia Ortíz-Repiso Jiménez, Aida Slavic, Ana María Talavera-Ibarra, Sohaimi Zakaria, 2022.

© 2022 Autorid Clara M. Chu, Jaya Raju, Chris Cunningham, Jiuming Ji, Virginia Ortíz-Repiso Jiménez, Aida Slavic, Ana María Talavera-Ibarra and Sohaimi Zakaria. See teos on litsentseeritud Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsentsi alusel. Selle litsentsi koopia vaatamiseks külastage veebilehte: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Education Programmes. IFLA. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1987>

IFLA
Prins Willem-Alexanderhof 5
2595 BE The Hague
Netherlands

www.ifla.org

Dokumendi algtekst on inglise keeles ning eestikeelne tõlge võib originaalist erineda.

Tõlge on mõeldud vaid originaalile viitamiseks.

Eesti keelde tõlkinud Carolina Schultz, Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu. Toimetajad Kaarin Birk, Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu ja Tuuliki Tõiste, Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu.

Märts 2024

Sisukord

Sisukord	iii
1. Sissejuhatus	1
2. Raamatukogu- ja infoteaduse õpetamine hariduse raamistikus	2
3. Eesmärgid	3
4. IFLA roll RIT hariduse kvaliteedi edendamisel	4
5. Juhised	5
J1 Juhiste kontekstuaalne raamistik	5
J2 Alusteadmiste valdkonnad (AV)	5
Joonis 1. RIT alusteadmiste valdkondade (AV) mudel	6
AV1. Informatsioon ühiskonnas	6
AV2. Raamatukogu- ja infoteaduse elukutse põhialused	7
AV3. Info- ja kommunikatsiooni tehnoloogiad	7
AV4. Teadusuuringud ja innovatsioon	7
AV5. Inforessursside haldamine	8
AV6. Juhtimine infospetsialistidele	8
AV7. Infovajadused ja kasutajateenused	9
AV8. Kirjaoskused ja õppimine	9
J3 Õppekava ja pedagoogika	9
J4 Juhtimine	10
J5 Akadeemiline, teaduslik, kutsevilumustega ja tugipersonal	11
J6 Üliõpilased	11
J7 Täiendusharidus ja kutsealane areng	12
J8 Haridus- ja teadusressursid ning vahendid	13
J9. Õppekavade ülevaatamine ja uuendused	14
6. Viited	15
Märkus terminoloogia ja õigekirja kohta	16
Autorid	16
Tänu sõnad	16

1. Sissejuhatus

Rahvusvaheline Raamatukoguühingute ja -Institutsioonide Liit (IFLA) on sõltumatu, rahvusvaheline, valitsusväline ja mittetulunduslik organisatsioon ning raamatukogu ja infoteaduse kutseala ülemaailmne esindaja. Organisatsioon on pühendunud raamatukogu- ja infoteaduse (RIT) hariduse kvaliteedi edendamisele kogu maailmas. RIT erialase hariduse kvaliteedi tagamine tõstab raamatukogu- ja infoteenuste kvaliteeti ning suurendab nende väärtust kõikide asjaosaliste jaoks.

Raamatukogu- ja infotöötajad omandavad ja arendavad teadmisi, oskusi ja valmisolekut, mida nad vajavad oma töö tõhusaks tegemiseks arvestades kohalikke olusid ning muutuvat sotsiaalpoliitilist, tehnoloogilist ja globaalset keskkonda. Tänapäeva ja tuleviku raamatukogu- ja infotöötajaid ettevalmistav formaalharidus on interdistsiplinaarne, muutuv ja laiaulatuslik ning võib sõltuvalt riigist olla kas bakalaureuse- või magistriõppe tasemel (IFLA BSLISE tööühm, 2018). Akadeemilist kraadi andev formaalharidus annab kvalifikatsiooni ametialaseks karjääriks, ajakohasena püsimise jaoks on kriitilise tähtsusega täiendkoolitustel osalemine.

Et luua ja saavutada ühine arusaam raamatukogu- ja infoteaduse ulatusest, esitab IFLA tööühm *Building Strong LIS Education* ([BSLISE](#)) järgmise määratluse:

Raamatukogu- ja infoteadus (RIT) on õppe-, uurimis- ja rakendusvaldkond. See on seotud informatsiooniga/teabega kõigis selle vormingutes ja protsessides, seda töötlevate tehnoloogiatega ning inimeste ja info vahelises interaktsioonis ja sellega seotud tehnoloogiatega. Raamatukogu- ja infoteadus praktikana hõlmab kõiki teabe elutsükli aspekte, kasutab sobivaid tehnoloogiaid, et ühendada inimesed kõikjal infoga, ning seda teostatakse kultuuripärandi asutustes ja mujal infokeskkondades.

Dokumendis esitatud juhised kirjeldavad RIT erialaste teadmiste ulatust (st RIT alusteadmiste valdkondi) ja annab suunised RIT hariduse arendamiseks (st tugeva RIT õppekava elemendid).

Millega on tegu?

Juhised on RIT õppekavade arendamise raamistik, mida huvigrupid saavad rakendada RIT alase hariduse kavandamisel, arendamisel ja kvaliteedi hindamisel. Dokument koosneb kahest peamisest osast: raamatukogu- ja infoteaduse alusteadmiste valdkonnad (AV) ning tugeva raamatukogu ja infoteaduse õppekava elemendid, mis annaksid RIT spetsialistile erialase hariduse oma valdkonnas tegutsemiseks ja tagaksid jätkuva tööalase arengu. Juhised on loodud nii, et neid saaks kohaldada igal kõrgharidustasemel.

Kuidas juhised välja töötati?

Juhised töötas välja Building Strong LIS Education (BSLISE) tööühma kuuluv RIT hariduse raamistiku arendusgrupp osana IFLA haridus- ja koolitussektiooni (SET) ning raamatukogunduse teooria ja -uuringute sektiooni (LTR) tegevuskavadest.

Juhiste väljatöötamisel lähtuti avaldatud erialakirjandusest ning olemasolevatest riiklikest ja rahvusvahelistest standarditest. Juhised vaatas üle IFLA laiem BSLISE tööühm ning konsulteeriti RIT hariduse ja kutsealade huvigruppidega kogu maailmast. Juhiste väljatöötamisel

arvestati mitmete konsultatsioonide tulemusena saadud tagasisidet. Infot projekti tausta kohta ja rohkem üksikasju leiab veebilehelt <https://bslise.org/>. Need juhised asendavad varasemat juhist: *Guidelines for Professional Library/ Information Educational Programs, 2012* (IFLA, 2012).

Miks juhiseid kasutada (autoriteetsus)?

Juhised tõstavad RIT õppekava kvaliteeti nii bakalaureuse-, magistri- kui ka täiendõppe tasemel. Juhiseid järgivad ja enamasti pakuvad õppekavad valmistavad RIT spetsialistid ette pidevalt muutuvast globaalses infokeskkonnas hakkama saamiseks. Juhiseid võib kasutada uue õppekava väljatöötamisel või nendes kohalike poliitikaid ja standardeid järgivates õppeasutustes, mis viljevad RIT erialahariduse kvaliteedi pidevat tõstmist õpetusel põhinevat õppekavade järjepidevat ja regulaarset täiendamist kultuuri.

Millal juhiseid kasutada?

Juhiseid tuleks kasutada uue õppekava kavandamisel ja arendamisel või olemasolevate õppekavade kvaliteedi või puudujääkide hindamisel, et tagada RIT õppekava vastavus kohalikele kvaliteedikriteeriumidele ja institutsionaalsetele ülesannetele ning kooskõlastatus rahvusvaheliste kvaliteedijuhistega.

Kellele juhised mõeldud on?

Juhised on huvipakkuvad RIT hariduse õppejuhtidele, akadeemilistele töötajatele, üliõpilastele, valitsusasutustele ja kutseorganisatsioonidele ning teistele, kes tegelevad RIT hariduse õppekavade rahvusvaheliste kvaliteedijuhistega vastavusse viimisega. Need on kasulikud ka kutsealal töötavatele ja seda arendavatele praktikutele ning teistele huvigruppidele, kes juhiste tuginedes mõistavad ja saavad juurde õppida spetsialistidele vajalikke oskusi ja teadmisi.

2. Raamatukogu- ja infoteaduse õpetamine hariduse raamistikus

Haridussüsteem ja selle sisu on teadmiste süsteem, mille areng toimub mõjutatuna kohalikust ja rahvusvahelisest kultuurilisest, majanduslikust, poliitilisest ja tehnoloogilisest kontekstist. Kõrghariduse põhimõtted, mida järgivad ka RIT õppekavad, on välja töötatud tuginedes teatud mõtteviisile, mis keskendub läänelikule, teaduslikule ja kirjalikule pärimusele. Akadeemilistes ringkondades on toimumas muutus, mis vaatab võimustruktuure erinevatest perspektiividest ning tunnustab põlisrahvaste (suulist) pärimust ja teisi traditsioonilisi teadmiste omandamise viise kui võimalikke õpetamise, õppimise ja teadmiste loomise vahendeid. RIT, mis hõlmab kõiki informatsiooni aspekte, peab erialasesse väljaõppesse integreerima erinevaid teadmiste omandamise ja jagamise viise, et spetsialistid oleksid valmis pakutama tõhusaid, õiglasi, kaasavaid ja kättesaadavaid teenuseid, mis sobivad mitmekesisele kogukonnale ja on globaliseerunud majanduskeskkonda arvestades asjakohased ka kohalikus kontekstis.

Raamatukogudes ja teiste infoasutustes vajalikku personali eristatakse nende teadmiste ja oskuste järgi teha kutsealast ja mittekutsealast tööd. Mõlema jaoks pakuvad hariduslikku ettevalmistust peamiselt kõrgkoolid ning käesolev juhiskeskendub erialasele haridusele. Käesolevate juhiste eesmärk ei ole hõlmata täiendusharidust ja muud ametialast arengut, mida kõrgharidusasutus võib pakuda RIT õppekava raames. Vastutus täiendushariduse eest ja selle regulatsioon sõltuvad kohalikust kontekstist. Juhised täiendushariduse arendamiseks on

kättesaadavad dokumendis *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices* (Varlejs, 2016).

Raamatukogu ja infoteaduse professionaalide koolitamisel on oluline arendada nii erialaseid kui ka valdkonnaüleseid teadmisi. See hõlmab nii ühisosa äratundmist, mida raamatukogud ja infokeskused jagavad arhiivide, muuseumide, dokumendi- ja andmehaldusastutustega, kui ka täiendavate teadmiste arendamist seotud valdkondadega nagu informaatika, andmeteadus, haridus ja kommunikatsioon.

RIT õppekavad on tehnilise, akadeemilise, erialase ja/või teadusliku uurimistöö suunitlusega ja neid pakutakse kutseõppe-, bakalaureuse- ja magistriõppe tasemetel. Käesolevad juhised käsitlevad peamiselt bakalaureuse- ja magistriõppekavasid, mis võivad sõltuvalt riigist anda ka kutsekvalifikatsiooni. Juhised ei tee ettekirjutusi, need on informatiivsed ja pakuvad hindamiskriteeriume, mis aitavad parandada raamatukogu- ja infoteaduse alase erialaõppe kvaliteeti. RIT haridust pakuvad koolid peaksid taotlema oma õppekavade akrediteerimist vastavate kohalike, riiklike ja/või rahvusvaheliste akrediteerimisastutuste poolt. Kuigi kõik RIT õppekavad maailmas ei ole akrediteeritud (IFLA BSLISE töörühm, 2018), aitavad juhised kaasa nende pideva täiustamise protsessile.

3. Eesmärgid

Raamatukogud ja infoteenused on olulised kultuuri, teaduse, hariduse ja muude valdkondade jaoks, aidates kaasa üksikisikute, organisatsioonide, kogukondade ja riikide jätkusuutlikule arengule. Neid kriitilise tähtsusega teenuseid osutavad asjakohaselt haritud ja koolitatud spetsialistid. Juhistes on välja toodud hariduslikud eeldused erialahariduse õppekavade kvaliteedi tagamiseks, nende akrediteerimiseks või kutsekvalifikatsioonide sertifitseerimiseks, mis võivad tuleneda ja/või olla reguleeritud kutseühingute või valitsusasutuste poolt kohalikul, riiklikul või rahvusvahelisel tasandil. Eelduste aluseks on võrdsuse, mitmekesisuse, kaasatuse ja juurdepääsetavuse (EDIA) põhimõtted ning nende propageerimine õppekavade arendamisel, hõlmates ka dekoloniseerimise ideed ja arvestades põlisrahvaste huvisid.

Juhised tuginevad kaheksale alusteadmiste valdkonnale (AV) (vaata J2), mis loodi ja defineeriti spetsiaalselt nende juhiste jaoks. Rahvusvahelises kontekstis ja kiiresti areneva valdkonna jaoks peeti sobivamaks pigem alusteadmiste valdkondade kontseptsiooni, kui juba olemasolevates juhistes leiduvate põhiteadmiste/pädevuste käsitust. AV-d võimaldavad raamatukogu- ja infoteaduse spetsialistidel täiendada oma erialaseid teadmisi ja oskusi, et keskenduda erialale ja jääda ajakohaseks, vastates samal ajal kohalike/riiklike/piirkondlike kontekstide nõuetele kõikjal maailmas. Nende hulka kuuluvad riigi/valitsuse kõrgharidusstandardid; riiklike kutseühingute hariduspoliitilised deklaratsioonid; riiklikud akrediteerimis-, sertifitseerimis-, kvalifikatsiooni- ja registreerimisnõuded.

Meie aja muutavas globaalses ja mitmekesisuses kontekstis võib juhiseid kasutada laiapõhjalise raamistikuna nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe tasandil järgmistel eesmärkidel:

- suunata huvirühmadega konsulteerides olemasolevate RIT õppekavade läbivaatamist, arendamist ja/või täiustamist;
- suunata huvirühmadega konsulteerides uute RIT õppekavade väljatöötamist, kavandamist ja rakendamist;
- juhendada RIT õppekavade kvaliteedi hindamist;

- anda teavet nõutavate teadmiste ja oskuste kohta, mis on vajalikud raamatukogu- ja infoteaduse erialal töötamiseks ning jätkuvaks arenguks;
- edendada RIT alase hariduse arendamist, tagades, et võrdsuse, mitmekesisuse, kaasatuse ja juurdepääsetavuse põhimõtted kujundavad raamatukogu- ja infoteaduse alaseid tavasid, teadusuuringuid ja teenuseid;
- ühtlustada RIT haridust rahvusvaheliselt ning samaaegselt säilitada kohalikku ja kultuurilist konteksti globaalselt mitmekesisel maailmas;
- ühtlustada ja/või integreerida kultuuripärandi institutsioonides ja muudes infokeskkondades RIT alast haridust ja praktikat;
- edendada valdkondadevahelist haridust ja vähendada organisatsioonilisi piire raamatukogu- ja infoteaduse praktikas erinevates infokeskkondades;
- olla aluseks raamatukogu- ja infoteaduse või sellega seotud juhiste väljatöötamisel piirkondlikul või ülemaailmsel tasandil.

Mitmekesisest eesmärkidest tulenevalt on juhiste peamiseks sihtrühmaks RIT õppe akadeemilised üksused ja nende akadeemilised töötajad ning kutseühingud, kes kehtestavad professionaalsete RIT õppekavade kvaliteedi tagamise kriteeriumid. Teisteks sihtrühmadeks on kõrghariduse administratsioon (institutsionaalne ja riiklik), raamatukogu- ja infoteaduste üliõpilased (praegused ja tulevased), praktikud ja muud asjaomased huvirühmad, kes aitavad edendada RIT erialast haridust ja täiendõpet kultuuripärandi asutuste ja muude infokeskkondade mitmekesisuses.

4. IFLA roll RIT hariduse kvaliteedi edendamisel

Rahvusvaheline Raamatukoguühingute ja Institutsioonide Liit (IFLA) on valitsusväline organisatsioon, mis on nõuandjaks UNESCO-le, Rahvusvahelise Teadusnõukogu (ISC) partner ning vaatleja Ülemaailmse Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) ja Rahvusvahelise Standardimisorganisatsiooni (ISO) juures. IFLA on raamatukogu- ja infoteaduse kutseala ülemaailmne esindaja, kelle ülesanne on juhtida raamatukogu- ja infoteenuste arendamist ja edendamist. Oma haridus- ja koolitussektiooni ning teiste üksuste kaudu levitab IFLA teavet ja juhiseid raamatukogu- ja infospetsialistide ettevalmistamise kohta. Nende juhiste kohaldamine edendab kohalikul kontekstil põhinevat kvaliteetset erialaharidust. Juhised moodustavad laiaulatusliku raamistikku, mille eesmärk on edendada ja võimaldada informeeritud kohaliku, riikliku ja rahvusvahelise tasandi RIT õppekavade arendamist, pidevat täiustamist ja ühtlustamist ning ei ole mõeldud ettekirjutusena.

IFLA ei akrediteeri õppekavasid ega sertifitseeri üksikuid kutsevalifikatsioone ja seega ei jõusta neid juhiseid. Kohalikke üksusi julgustatakse kasutama juhiseid raamistikuna ja kohandama neid vastavalt oma vajadustele, vastavalt kohalikele RIT nõuetele ning arvestades olemasolevaid RIT erialast haridust reguleerivaid kohalikke, piirkondlikke ja rahvusvahelisi seadusi, poliitika ja standardeid. Spetsialistide sertifitseerimise ja õppekavade akrediteerimise nõudeid võivad seada ja reguleerida valitsusasutused, kutseühingud või teised piirkondlikud, riiklikud või rahvusvahelised asutused. Evalveerimise läbinud ja käesolevate juhistega kooskõlas olevad RIT õppekavad võivad kinnitada, et nende programm järgib IFLA juhiseid raamatukogu- ja infoteaduse (RIT) õppekavadele (*IFLA Guidelines for Professional Library and Information Science (LIS) Education Programmes*) (2022).

Neid juhiseid tuleb pidevalt läbi vaadata ja ajakohastada, võttes arvesse ülemaailmseid suundumusi, mis võivad mõjutada RIT haridust. SETi ja LTRi liikmetest ning teistest IFLA

BLISE töörühma kuuluvatest valdkonna ekspertidest koosnev juhiste komitee hakkab juhiseid haldama, tegelema nendega seotud küsimustega ning välja töötama regulaarse ülevaatusprotsessi, et tagada juhiste aja- ja asjakohasus.

5. Juhised

J1 Juhiste kontekstuaalne raamistik

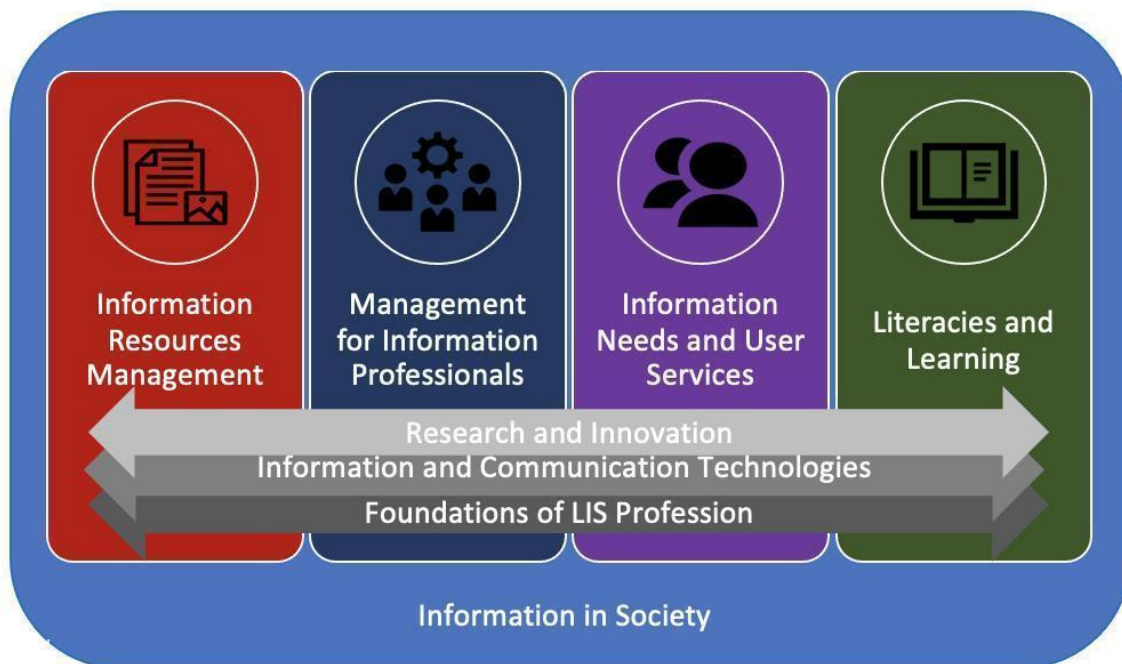
Raamatukogu- ja infoteaduse (RIT) õppekava tuleks kavandada kooskõlas tuvastatud vajadustega, eeldatavate muutustega kutsealal ja ühiskonnas laiemalt ning teadlikkusega erialaga seotud kutse- ja teadusaladest. Need juhised on aluseks RIT õppekava kavandamisel, mis peaks olema vastavuses asutuse missiooni, visiooni ja filosoofia, eesmärkide, sihtide ja tulemustega. Samuti peaks õppekava vastama hariduslikele/akadeemilistele ja kutsealastele akrediteerimisnõuetele institutsioonis ning jääma reguleerivate või akrediteerimisasutuste ja kultuuriliste raamistike normide piiresse. Planeerimisprotsess peaks hõlmama kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid tõendeid ning kaasama kõiki huvirühmi (nt riigi kutseorganisatsioonid, akadeemilised töötajad, üliõpilased ja praktikud). Õppekavade arendamisel peaks lähtuma võrdsuse, mitmekesisuse, kaasamise ja juurdepääsetavuse (EDIA) põhimõtetest, arvestades sealhulgas sisu ja praktika dekoloniseerimise ideega ja põlisrahvaste huvidega.

RIT õppekava ulatus võib varieeruda üldisest kuni erinevate spetsialiseerumisvõimalustega programmideni ning käesolevad juhised loovad aluse mis tahes ulatusega õppekava väljatöötamiseks. Õppekava ulatus võib sõltuda selle kursuste arvust, akadeemilise personali spetsialiseerumisest, asukohast ja riiklikust poliitikast ning see peaks arvestama õppekava asukohast või riigi füüsilisest keskkonnast ja kultuurilisest kontekstist tulenevaid infovajadusi, eripärasid, olemust ja kriitilisi vajadusi. Õppekava järgib (õppe)asutuse ja kutseorganisatsiooni või kõrghariduse juhtiva komisjoni vastavaid suuniseid, standardeid või põhimõtteid. Õppekava võib rakendada mis tahes strateegilise asukohaga või virtuaalselt kättesaadavas kõrgharidusasutuses ja seda peaksid õpetama asjakohase kvalifikatsiooniga RIT õppejõud.

J2 Alusteadmiste valdkonnad (AV)

Juhiste aluseks on kaheksa alusteadmiste valdkonda (*Foundational Knowledge Areas*), mis loodi ja määratleti IFLA BSLISE töörühma RIT hariduse raamistiku arendusgrupi poolt iteratiivse protsessi käigus. AV-d määratlevad raamatukogu- ja infospetsialistide täiendavate pädevuste arendamise ja õppekava spetsialiseerumise kujundamise alused. Lisaks sellele võimaldavad AV-d RIT spetsialistidel sõnastada, kuidas tugineb täiendõpe kohalikele/piirkondlikele/rahvusvahelistele vajadustele ja nõuetele (vaata Joonis 1). AV-d edendavad RIT spetsialistide rolli organisatsiooni muutuste ja jätkusuutliku arengu peamise liikumapaneva jõuna. Need suunavad professionaalse fookuse kasutajaskonna vajadustele, mitte lihtsalt nende vajaduste rahuldamiseks kasutatavatele tehnoloogilistele vahenditele.

Joonis 1. RIT alusteadmiste valdkondade (AV) mudel

Järgnevalt on toodud välja kõik kaheksa alusteadmiste valdkonda (AV) koos nende ulatust ja nüansse selgitava kirjeldusega: informatsioon ühiskonnas, RIT elukutse põhialused, info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, teadusuuringud ja innovatsioon, inforessursside haldamine, juhtimine infospetsialistidele, infovajadused ja kasutajateenused, kirjaoskused ja õppimine.

AV1. Informatsioon ühiskonnas

Informatsioon eksisteerib sotsiaalses kontekstis; ühiskond loob ja kujundab infot sümbiootilises suhtes, kus ka ühiskonda omakorda kujundab informatsioon. Kultuurilised, majanduslikud, õiguslikud, poliitilised ja muud sotsiaalsed jõud määravad millist infot luuakse, edastatakse, millele soovitakse juurdepääsu ja mida säilitatakse. RIT tegeleb nimetatud valdkondadega oma erialases hariduses, teadustöös ja praktikas. RIT asutused – raamatukogud, arhiivid ja muuseumid – peavad võimendama oma põhiülesannet, milleks on info ja teadmiste säilitamine ja kättesaadavaks tegemine tulevaste põlvkondade jaoks ning tänapäeva vajaduste rahuldamine ja sotsiaalsete muutuste edendamine. RIT professionaalid vajavad põhiteadmisi sellest, kuidas majandus, kultuur, õigus, globaliseerumine, tehnoloogia ja poliitika kujundavad informatsiooni olemust ning kuidas infoprotsessid, -vahendid, -süsteemid, -teenused ja -institutsioonid kujundavad ühiskonda ja määravad kindlaks, millisele infole ühiskond ligi pääseb. Eetikat ja väärtusi RIT valdkonnas käsitletakse erialasel ja ühiskondlikul tasandil, et mõista, mil määral need mõjutavad erialast praktikat ja poliitikaid. Õigusruumis jõustab näiteks autoriõigus intellektuaalse sisu kaitse ja info kättesaadavuse majanduslikud tingimusi, mida ühiskond ja RIT valdkond peab järgima. Ümberpöörduvalt võib ka RIT valdkond mõjutada sisukaitse ja juurdepääsu tingimusi nii paremuse kui ka halvemuse suunas. RIT valdkond teadvustab, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia mõjutab sotsiaalseid ja organisatsioonilisi muutusi ning säästvat arengut ning et sellest tulenevad häired loovad tingimused, mis võivad tugevdada, muuta, vaidlustada või nõrgendada raamatukogu- ja infopraktikaid ning institutsioone, sealhulgas juurdepääsu infole ja infovabadust.

AV2. Raamatukogu- ja infoteaduse elukutse põhialused

Raamatukogu- ja infoteaduse (RIT) põhialused hõlmavad järgmisi alusteadmisi: sissejuhatus kutsetesse kui interdistsiplinaarsesse valdkonda, selle valdkonna roll ja ajalugu ning erialast tegevust määratlevad ja suunavad põhiväärtused. Tähelepanu pööratakse RIT organisatsioonide sotsiaalsele rollile, nende missioonile, teenustele ning paiknemisele mis tahes kultuurises, majanduslikus, poliitilises või tehnoloogilises keskkonnas. Raamatukogud, olgu need siis füüsilised või digitaalsed, on kogukonna tugipunktid, mitmekesised kultuuriasutused ja katalüsaatorid, mis soodustavad sotsiaalset suhtlemist, loovust, ettevõtlust, kirjaoskust, digitaalset kaasatust ja juurdepääsu infole.

RIT haridus loob aluse selliste spetsialistide kasvuks, kes lähtuvad eetilistest ja humanistlikest väärtustest. Võrdsus, mitmekesisus, kaasamine ja juurdepääsetavus (EDIA) on RIT alase professionaalsuse, teenustele orienteerituse, sotsiaalse vastutuse, jätkusuutlikkuse, hariduse ja elukestva õppe seisukohalt fundamentaalsed väärtused. Juurdepääs infole, sealhulgas avatud juurdepääsuga infole (OA) kui avalikule hüvele; intellektuaalne vabadus; andmete, info ja teadmiste vastutustundlik haldamine ning tehnoloogiad ja nende juhtimiseks vajalikud teadmised on kutseala jaoks keskse tähtsusega. RIT tugineb eelnimetatud valdkondadele, et toetada argumenteerimise, kriitilise mõtlemise ja muude pehmete oskuste arendamist, mida võib rakendada laia kultuuripärandi ja teadmiste ökosüsteemi kitsamates alamvaldkondades ja kontekstides.

AV3. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad (IKT) toetavad ja hõlbustavad infosüsteemide rakendamist, informatsiooni elutsükli, individuaalset juurdepääsu infole ja selle kasutamist ning kasutajateenuseid. Infosüsteemi rakendamisel luuakse ja hallatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid raamatukogude ja infoasutuste tõhusaks toimimiseks. Informatsiooni elutsükliks toetavad IKT-d inforessursside haldamist. Lisaks sellele võivad nad võimaldada üksikisikutel tegeleda oma infovajaduste ja püüdlustega, toetades neid kujutlemises, loomises, probleemide lahendamises, kaasamises ja õppimises. Need tehnoloogiad hõlbustavad infovahetust ja raamatukogu- ja infoteenuste osutamist ning parandavad kasutajakogemust. IKT-alased teadmised hõlmavad tehnoloogiastandardeid, mudeleid, lähenemisviise, nõudeid ja lahendusi andmete kogumiseks, säilitamiseks, haldamiseks, töötlemiseks, esitamiseks, avaldamiseks, leidmiseks, juurdepääsuks ja kasutamiseks. Need oskused hõlmavad olemasolevate riist- ja tarkvaralahenduste kasutamist, kohandamist, uuendamist, disainimist, rakendamist ja hooldamist.

AV4. Teadusuuringud ja innovatsioon

Innovatsioon põhineb teadusuuringutel, mis võimaldab teha võrdlus- ja mõjuanalüüsi ning hankida andmeid diagnostika või tagasiside jaoks, et uurida, parandada või täiustada teenuseid ja tooteid. Teadusuuringute ja innovatsiooni aluseks on teadmised teadustöö paradigmatel, teoreetilistest raamistikest, kavandamisest, meetoditest, teadustöö eetikast, andmete analüüsist ja esitamisest ning uurimistulemuste levitamisest. Sellised teadustöö alusteadmised hõlmavad ka teadmisi pärimuslike uurimismeetodite kohta, mis kindlustavad põlisrahvaste arvamuste, maailmavaadete ja uurimisviiside olulisust. Uurimisalane pädevus hõlmab endas probleemile suunatud uurimistööd, mis analüüsib RIT valdkonnas esinevate probleemide põhjuseid ning püüab pakkuda võimalikke lahendusi ja arusaamist erialase praktika kohta erinevates infokeskkondades. See hõlmab ka võimet tuvastada, koondada, klassifitseerida, leida, hinnata ja

levitada teiste poolt tehtud teadustöid, et edendada valdkondade üleseid teadmisi ning mõjutada ühiskonda ja uuenduslike poliitikate väljatöötamist kogukondade paremaks muutmiseks. Selline teaduskommunikatsioon hõlmab ka avatud juurdepääsu, mis tagab uute teadmiste kasvatamiseks vajaliku piiramatu juurdepääsu teadusuuringutele.

Innovatsioon viitab selles kontekstis teadmiste või ideede rakendamisele infotoodete, -teenuste või -protsesside arendamises ja kriitilises analüüsimises. Lisaks sellele peaksid RIT spetsialistid interdistsiplinaarsete uurimistegevuste arendamiseks ja uuenduste loomiseks vaatama oma valdkonnast väljapoole, et tagada aktiivne erialane koostöö RIT-iga seotud valdkondadega ja laiema ühiskonnaga, laiendades seeläbi oma mõjuulatust nii RIT alal kui mujal valdkondades.

AV5. Inforessursside haldamine

Inforessursside haldamine (*Information resources management*) hõlmab kõiki inforessursi eluetappe alates selle loomisest kuni lõppemiseni, sealhulgas inforessursside hankimist, identifitseerimist, kirjeldamist, haldamist, leitavaks tegemist ja säilitamist, sõltumata nende vormist, formaadist, kandjast või infokeskkonnast. See eeldab teadmisi ja arusaamist inforessursside olemusest, info leidmisest ja otsimisest, kasutajate vajadustest ja infootsingukäitumisest. Inforessursside haldamine hõlmab info haldamise ja koostalitusvõime põhimõtteid, funktsionaalseid nõudeid infoallikate haldamiseks, infovahetuse ja esitusviisi standardeid, menetlusi ja vahendeid. See hõlmab ka kogude haldamise põhimõtteid, sealhulgas hankimist (ja sellega seotud autoriõiguse ja intellektuaalomandi õiguste aspekte), kureerimist, digiteerimist, säilitamist, hävitamist ja kasutusanalüüsi.

RIT spetsialist peaks olema võimeline looma kvaliteetseid metaandmeid ressursside leidmiseks; võtma vastu, kohandama, kavandama, projekteerima, arendama ja/või rakendama infosüsteemi, -vahendeid, -standardeid ja inforessursside leidmise teenuseid; kavandama ja haldama kogude säilitamist; hindama kogude ja info kvaliteeti vastavalt info kontekstidele ja kasutajate vajadustele; ning suurendama nähtavust, reklaamima kogusid ning kogupõhiseid tooteid ja teenuseid.

AV6. Juhtimine infospetsialistidele

Raamatukogu- ja infospetsialistid juhivad infoorganisatsioone tõhusalt erinevates kontekstides. Juhtimis- ja organisatsiooniteooriate, -kontseptsioonide, -põhimõtete, -poliitika ja -tavade mõistmine aitab kaasa infoorganisatsiooni tõhusale juhtimisele. Käsitletavad teemad ja vastavad vajalikud oskused võivad hõlmata juhtimist ja haldamist; otsuste tegemist, planeerimist, rakendamist ja hindamist; vastutust, usaldust ja delegeerimist; süsteemset mõtlemist; teadmushaldust; majandust; seadusandlust ja poliitikat; reklaami, turundust ja avalikke suhteid; kommunikatsiooni; klienditeenindust; läbirääkimisi ja vahendamist; finantsjuhtimist; personalijuhtimist, meeskonna ühtsuse kujundamist; haldusjuhtimist; infotehnoloogia juhtimist; projektijuhtimist; strateegilist planeerimist; riskijuhtimist; kvaliteedikontrolli; tulevikutrende, muutuste juhtimist ja innovatsiooni; organisatsioonikultuuri; ning eetikat ja konfidentsiaalsust.

AV7. Infovajadused ja kasutajateenused

Tõhusate ja asjakohaste infoteenuste väljatöötamine nõuab lugejate teadlike ja teadvustamata vajaduste ning kogu nende infokäitumise mõistmist, pöörates erilist tähelepanu võrdsuse, mitmekesisuse, kaasamise ja juurdepääsetavuse küsimustele. Infovajaduste rahuldamiseks kavandatud lahendused peaksid olema kasutajakesksed, tõenduspõhised, andma kasutajatele positiivse kogemuse ning arvestama selliste teguritega nagu innovatsioon, õiglus ja kulutasuvus. Teenused võivad olla ühekordsed, lühiajalised või pikaajalised lahendused, mis on kas personali

juhitud (nt infoteadistus, lugejate nõustamine, teadusnõustamine, juhendamine, programmeerimine ja värkstood) või lugeja juhitud (nt näitused, digirakendused ja kasutusjuhendid). Infovajadused ja lugejateenindus hõlmavad kasutajaskonna kontekstide ja teenuste puudujääkide arvestamist; kasutajate infootsingukäitumise ja vajaduste tundmist; kasutajate kaasamist, teenuste kavandamist ja pakkumist kõigile, sealhulgas sihtrühmadele ja/või alateenindatud kasutajaskondadele; ning kasutajateenuste tulemuste ja mõju hindamist.

AV8. Kirjaoskused ja õppimine

RIT spetsialist edendab kõiki kirjaoskuse vorme ja toetab elukestvat õppimist erinevates kontekstides ja sotsiaalkultuurilistes keskkondades, sealhulgas suulise pärimuse ja traditsiooniliste teadmiste osas. Kirjaoskuse õpetajana edendab ta mitmikkirjaoskust kultuurilises kontekstis, kusjuures keeleoskus ja arvutusoskus on tähenduse loomise aluseks. Infokirjaoskuse õpetajana edendab RIT spetsialist kriitilist mõtlemist ning kõiki kirjaoskuse viise ja võimeid, sealhulgas info-, meedia-, andme-, visuaalset ja digitaalset kirjaoskust. RIT spetsialist arendab kõiki pedagoogilisi teadmisi ja oskusi, et toetada iseseisvat, mitteformaalset ja formaalset õppimist nii näost näkku kui ka muid meediume kasutades. Need oskused hõlmavad õppematerjalide loomist, hindamist, haridustehnoloogiat, juhendmaterjali kavandamist, arendamist ja jagamist, tundide planeerimist, veebipõhist õpet, pedagoogika- ja õppimisteooriat ning õpetamismeetodeid. Nende tegevuste eest vastutav töötaja peaks olema võimeline kavandama, korraldama ja läbi viima õppetegevusi erinevatele kasutajaskondadele.

J3 Õppekava ja pedagoogika

RIT alane õppekava (mida õpetatakse) ja pedagoogika (kuidas õpetatakse) moodustavad selle, mida ja kuidas RIT tudengid oma erialal õpivad. RIT hõlmab paljusid teadmisi ja oskusi, mis on määratletud käesolevates juhistes esitatud AV-dega ja mis peaksid sisalduma RIT eriala õppekavas. See õppekava, raamatukogu- ja infospetsialistide ettevalmistamiseks nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe tasemel, koosneb kohustuslikest ja valikkursustest. RIT õppekava on sõltuvalt õppeastmest kavandatud ja rakendatud vastavalt kohalikele vajadustele, visioonile ja missioonile, kusjuures kursuste koguarv, üksikute kursuste ainepunktide arv, kestus ning teooria ja praktika vaheline tasakaal on erinev.

Alusteadmiste valdkonnad (AV) peaksid sisalduma õppekavas ja nende programmi viimine on erineva sügavuse ja katvusega. Iga AV võib vastata ühele või mitmele kursusele, mitu AV-d võib kombineerida ühte kursusesse, konkreetne AV võib olla kaetud ühe kursuse raames või ühe kursuse poolt või jaotatud mitme kursuse vahel. Kui see on asjakohane ning ressursid ja asjaolud seda võimaldavad, võib õppekava võimaldada üliõpilastele spetsialiseerumist läbi kursuste, mis süvendavad teadmisi ja oskusi konkreetsetes valdkondades ja tuginevad AV-dele. Õppekavad võivad pakkuda üliõpilastele valikaineid, et neil oleks valikuvõimalusi.

Püüdmata katta kõiki AV-de hõlmamise ja rakendamise variante on õppekava kirjeldamiseks esitatud järgnevalt kaks näidisprogrammi. Esimeses näidisõppekavas on kindel arv kohustuslike kursusi, millesse on integreeritud AV-d. Teises näidisõppekavas on kolm põhikursust ja lisaks valikained:

Põhikursus 1: RIT põhialused (hõlmab AV-d 1, 7, 8).

Põhikursus 2: Tehnika ja juhtimine (hõlmab AV-d 2, 4, 5).

Põhikursus 3: Lugejateenindus (hõlmab AV-d 3, 6).

Valikkursused - üliõpilane valib need vastavalt oma spetsialiseerumisele või juhendaja soovitusel. Valikkursused võivad tugineda AV-dele või hõlmata muid aineid.

Õppekava kavandamisel tuleks arvestada rahvusvahelistumist ja tegelikku kogemust. Õppekavade rahvusvahelisemaks muutmiseks tehtavad jõupingutused hõlmavad üliõpilaste ja õppejõudude vahetust ning koostööd haridus- ja teadusprojektides. Teadmised ja oskused täiendavad üksteist sarnaselt teooriale ja praktikale. Erialal tegutsevate spetsialistide kaasamine õppetöösse ja praktiline õpe aitavad seega kaasa õppimisele läbi praktika.

Pedagoogika on oluline tagamaks, et tudengid õpiksid võimalikult palju. RIT ala akadeemilised töötajad peaksid omandama pedagoogilisi pädevusi ning õppetööd läbi viies toetuma oma teadmistele õppimise teooriast ja õpistiilidest, õpetamismeetoditest, õppematerjalide kavandamisest, veebipõhistest või muudest õpetamismeetoditest, õppimise hindamisest ja reflekteerivast õpetamispraktikast. Õppejõudude pedagoogiline ettevalmistus peaks põhinema mitmetel teadmisteooriatel ja arvestama võrdsuse, mitmekesisuse, kaasatuse ja juurdepääsetavuse põhimõtetega.

J4 Juhtimine

Tavaliselt kuulub RIT eriala õppekava mõne kõrgharidusasutuse, näiteks ülikooli haldusalasse. RIT õppekavad kuuluvad kas iseseisva raamatukogu- ja infoteaduse teaduskonna alla või on osa mõne seotud eriala akadeemilises üksuses olevast osakonnast, sektsioonist või programmist või ka iSchoolist. iSchoolide organisatsiooni liikmed on “need koolid, kolledžid ja osakonnad, mis on äsja loodud või alles arenevad välja õppekavadest, mis varem keskendusid konkreetsetele erialadele, nagu näiteks infotehnoloogia, raamatukogundus, informaatika ja infoteadus” (iSchools). Tekkimas on ka suundumus arendada akadeemiliste üksuste interdistsiplinaarset ühistegevust, mille eesmärk on tõhustada omavahelist koostööd. Haldusstruktuur pannakse siiski paika asutuse kõrgemal tasemel vastavalt organisatsiooni struktuurist tulenevast üldisest halduslikust ja erialasest suunitlusest.

Järgnevalt on toodud orientiirina ühe RIT üksuse tüüpiline juhtimisstruktuur. Kolledži, teaduskonna või instituudi dekaanil on eelistatavalt professori akadeemiline kraad ja ta määratakse ametisse või valitakse sektsioonide, osakondade või õppetoolide töötajate hulgast. Sektsioon, osakond või õppetool on kolledži, teaduskonna või instituudi allüksus, mis on loodud konkreetsete erialade õpetamiseks, nagu näiteks RIT. Seda juhib tavaliselt kogenud/staazikas akadeemik, keda nimetatakse direktoriks või akadeemilise suuna juhiks ja kes allub kolledži, teaduskonna või instituudi dekaanile. Osakonna- või akadeemilise suuna juht tagab haldus- ja teadusalase juhtimise sektsiooni, osakonna või õppetooli tasandil ning eelkõige strateegilise planeerimise, mis on kooskõlas haridusasutuse kõrgema taseme strateegiliste suundadega ning asjakohaste kutse- ja akadeemiliste standarditega.

J5 Akadeemiline, teaduslik, kutsevilumustega ja tugipersonal

RIT õppekava (või ka sektsiooni, osakonna või õppetooli) personal koosneb tavaliselt akadeemilisest, teadus-, eriala-, tehnilisest ja tugipersonalist. Akadeemiline personal vastutab peamiselt õppe- ja teadustöö eest nii kursuste kui ka uurimisprogrammide puhul. Kuna akadeemilisel personalil on oma valdkonna ekspertteadmised, peaks nende kvalifikatsioon ja arv olema piisav õppekava eesmärkide saavutamiseks vastavalt asjakohaste akrediteerimis- või muude asutuste poolt eelnevalt kindlaks määratud mõõdikutele. Akadeemilistel töötajatel on õpetamis- ja õppimisoskused, alles algusjärgus või pikaajaline teadurikarjäär ning nad osalevad aktiivselt asjakohaste kutseühingute ja -seltside tegevustes. Lisaks võib osakonna vajaduste rahuldamiseks täpsustada akadeemilist ja erialast kvalifikatsiooni vastavalt osakonna pakutavate kursuste multidistsiplinaarsele iseloomule. Akadeemilised töötajad võivad töötada täiskohaga või tähtajalise lepinguga. Täiskohaga töötajad tagavad paremini õppekava stabiilsust ja järjepidevust.

Teadustöötajaid võib palgata täitma ülesandeid ja kohustusi, mis on seotud üksuse uurimiskavade ja teadusväljunditega. RIT õppekavade puhul on tavaline, et värvatakse teaduslikele ametikohtadele sobiva kvalifikatsiooniga töötajaid, näiteks järeldoktorante, teadureid ja teadustöö assistente. Tavaliselt aitavad nad kaasa üksuse teadustöö eesmärkide täitmisele, et viia need vastavusse ülikooli üldise teadusstrateegiaga ja rahastamisasutuste nõuetega ning edendavad RIT valdkonda.

Tegelike kutsevilumustega töötajate nimetamine õppejõududeks on muutumas üha tavalisemaks praktikaks RIT õppekavadel. See hõlmab praktikute nimetamist osalise tööajaga või abipersonaliks, stipendiaatideks, külalisõppejõududeks ja õppeassistentideks. Nad peaksid olema akadeemilisele personalile täiendavaks toeks õppe- ja uurimisülesannete täitmisel ning omama sobivat kvalifikatsiooni.

Kui mõned asutused võtavad teadustöö tegemiseks erinevaid töötajaid ja määravad õpetamisülesanded üksnes akadeemilistele töötajatele, siis teistes asutustes võivad mõlemaid ülesandeid täita akadeemilised töötajad. Eespool kirjeldatud erinevad personalikategooriad annavad süiski konteksti, milles RIT õppekavad peavad toimima.

Tugi- ja tehniline personal on akadeemilise üksuse tegevuse selgroog, kuna nad tagavad osakonnale vajalikku büroo- ja asjaajamisalase ning tehnilise pädevuse. Osakonnal peaks olema piisav arv tugi- ja tehnilist personali, et osakonna ülesannete täitmine ja teenused oleks tagatud.

Igal RIT õppekaval peaks olema läbipaistev, õiglane ja selgelt sõnastatud personalipoliitika ja -kava, mis on mitmekülgse personali värbamise ja hoidmise, ametialase ja isikliku arengu, järelkasvu planeerimise ja hindamise aluseks. Personalipoliitika peaks olema kaasav ja soodustama töötajate heaolu, suurendama nende loovust ja tootlikkust ning avama nende potentsiaali.

J6 Üliõpilased

Antud sotsiaalses, majanduslikus, institutsionaalses ja akadeemilises kontekstis tegelevad RIT õppekavad üliõpilaste akadeemilise ja tööalase eluga kolmes etapis: enne kutseõpinguid, nende ajal ja pärast seda. Vastav poliitika üliõpilaste vastuvõtu, rahalise toetuse, praktika ja muudes akadeemilistes ja haldusküsimustes peaks olema kooskõlas õppekava ja õppeasutuse kui terviku missiooni, eesmärkide ja sihtidega ning olema selgelt mittediskrimineeriv.

Haridusasutuse värbamisstrateegia kasutamine üliõpilaste vastuvõtul aitab kujundada kõrgema tasemega ja mitmekesisemat üliõpilaskonda. Abitöötajaid tuleks julgustada edendama oma karjääri ja pürgima kutsealiste raamatukogu- ja infotöötajate sekka ning nende jaoks peaks olema spetsiaalne mudel erialase hariduse omandamiseks ja kutsequalifikatsiooni saamiseks. Üliõpilaste vastuvõtmine peaks põhinema selgelt sätestatud ja avalikult kättesaadavatel kriteeriumidel. Kriteeriumides tuleks käsitleda asjakohast huvi, sobivust, intellektuaalset ja hariduslikku tausta ning mitmekesisust. Vastuvõtustandardid peaksid olema õiglasel ja neid tuleks järjepidevalt kohaldada. Kui RIT õppekava vastuvõtu määravad eksamite tulemused, peaksid vastuvõtu tulemused olema proportsioonis teiste erialade tulemustega. Tuleks määratleda üliõpilaste siseriikliku ja rahvusvahelise üleviimise ja õpirände võimalused ning välja töötada vastavad kriteeriumid.

Õpingute ajal tuleb jälgida ja tegeleda üliõpilaste õppes püsimisega. Üliõpilastele võib pakkuda rahalist (nt erinevad stipendiumid, laenud jm), akadeemilist (nt erialase suunitluse alast jm

nõustamist, tugitudengeid jne) ja karjäärialast toetust (nt mentorlus, karjäärinõustamine, üliõpilasühendused jne). Need teenused suurendavad üliõpilaste ühtekuuluvustunnet ja identiteeti. Üliõpilased peaksid oma murede ja ideedega pöörduma üliõpilasestruktuuridesse, kes nad ära kuulavad. Õpilaste haridusalane areng hõlmab nende kokkupuudet elukutse põhväärtustega ning õppekava ja/või kursuse õpitulemuste mõistmist.

Õppekaval kehtivad hindamis- ja lõpetamisnõuded peaksid olema selgelt kirjas ametlikes dokumentides, mis on kättesaadavad praegustele ja tulevastele üliõpilastele. Üliõpilased peaksid saama nõustamist sidusa õppimiskava koostamisel, mis vastab õppekava missioonile, eesmärkidele ja sihtidele. Üliõpilaste saavutusi tuleks hinnata järjepidevalt ja võrdsetel alustel. Nõuete täitmisel tuleb üliõpilastele anda nende õppetasele vastav kraad, diplom või tunnistus, anda neile vilistlase staatus koos selle eelistega ja tunnustada neid kui kvalifitseeritud töötajaid. Vastavalt olukorrale võib lõpetajatel lisaks olla vaja vastata kohalikele või muudele sertifitseerimisnõuetele piirkonnas, kus nad kavatsevad tegutseda.

Pärast õpingute lõpetamist pakuvad RIT õppekavad lõpetajatele võimalusi sidemete säilitamiseks läbi vilistlaskogu liikmelisuse, võrgustumisürituste ja täiendõppe kaudu ning kutsudes neid oma erialaseid teadmisi jagama. Vilistlaste tegevus aitab kaasa täiendavale haridusele ja kutsealasele arengule, pakub pidevat karjääri- ja uurimistoetust, edendab suhteid praktikute kogukonnaga (nt vilistlaste mentorlus) ning tugevdab identiteedi ja kuuluvuse tunnet oma *alma materiga*.

J7 Täiendusharidus ja kutsealane areng

Vastavalt IFLA täiendushariduse juhiste *Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices*, (Varlejs, 2016) peaks igaüks võtma vastutuse RIT spetsialistide täiendushariduse ja kutsealase arengu eest. See ei hõlma mitte ainult üksikisikuid, vaid ka nende tööandjaid, õppekavasid ja kutseühendusi nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Täiendusharidus ja kutsealane areng peaks olema kavandatud nii, et see tugevdaks organisatsiooni tiptasemel teenuste osutamise eesmärke ja toetaks ametialast arengut ning edendaks RIT spetsialistide karjääri.

RIT spetsialistid tegelevad pidevalt enda tugevate ja nõrkade külgede hindamisega ning kasutavad neid õppekava võimalike puudujääkide korvamiseks, jätkates samal ajal oma tugevate külgede täiendamist raamatukogu ümbritseva kogukonna paremaks toetamiseks. RIT spetsialistidele tuleks anda võimalusi laiendada oma ametialast võrgustikku ning osaleda programmides, mis hõlmavad suhtlust lugejaskonnaga ja nende toetamist. Lisaks peaksid organisatsioonid, kus töötavad infospetsialistid, hõlbustama, julgustama ja korrapäraselt kontrollima oma töötajate täiendkoolitusel osalemist ja ametialast arengut.

Täiendushariduse ja kutsealase arengu kavandamisel tuleb arvesse võtta:

- Rahvusvahelisi suundumusi ja algatusi ning globaalset mõtteviisi ja jätkusuutlikkust, mis on muudetud ja esitatud viisil, mis kajastab ja arvestab kohalikke ja piirkondlikke kogukondi ning teenib kohalike/piirkondlike RIT spetsialistide kutsealaseid huve ja vajadusi;
- Mitmeid teadmiste, hariduse ja teenuste süsteeme, mis tuvastavad, dekoloniseerivad ja muudavad põlisrahvaste suhtes esinevat domineerivat ja süsteemset erapoolikust;
- Võrdsuse, mitmekesisuse, kaasatuse ja juurdepääsetavuse (EDIA) aspekte, mis mõjutavad juurdepääsu täiendusharidusele ja kutsealasele arengule. Näiteks: pedagoogika, õpetamismeetodid, kestus, kulud ja keel;
- Koostööd RIT haridust pakkuvate koolide ja organisatsioonide vahel, et vähendada dubleerimist ja kasutada ära erinevaid tugevaid külgi, ressursse ja vaatenurki.

Täiendushariduse ja kutsealase arengu näited hõlmavad muu hulgas praktikaprogramme, mis on loodud selleks, et tuua kasu uutele RIT spetsialistidele ja hõlbustada nende erialal töötamise alustamist; kohalikke, piirkondlikke või rahvusvahelisi veebiseminare; konverentse; sümposioone, mis on hõlpsalt kättesaadavaks tehtud ja edaspidiseks kasutamiseks arhiveeritud; ja kolleegilt kolleegile koolitusi (nt koolitajate koolitamise (ToT) mudel).

J8 Haridus- ja teadusressursid ning vahendid

Haridus- ja teadusressursid ning vahendid võimaldavad ja toetavad õpetamis- ja õppimisprotsesse, hõlbustavad suhtlemist õppejõudude ja õppijate vahel ning aitavad jälgida õppe kulgu, et tagada edukas õppekava läbimine. Need toetavad pedagooge ja õppijaid ning pakuvad selget ja toetatud rada õppekava läbimiseks, soodustades ka juurdepääsu õppekavaväliste teadmiste ning suhtlemis- ja uurimisostkustele. Õppekavadega seotud teenused peaksid toetama uuenduslikku ja kriitilist pedagoogikat, iseõppimist, interaktiivseid õpikogemusi ning koostööd kutse- ja teadusringkondadega.

Võimaluse korral peaks RIT alane haridus pakkuma paindlikke õppimisvõimalusi, mis vastavad õppijate vajadustele ning kasutavad haridustehnoloogiat ja adaptiivsete tehnoloogiate uusi lahendusi.

RIT alane haridus on ressursimahukas ja nõuab juurdepääsu mitmesugustele bibliograafilistele ja tehnoloogilistele teenustele, mitte ainult õpetamise ja teadustöö toetamiseks, vaid ka raamatukogu- ja infoteaduse arengu demonstreerimiseks. Ressursid ja vahendid hõlmavad järgmist:

- Õpetamise ja õppimise tugiteenused, nagu raamatukogud, IT-tugi, e-õppe platvormid ja õpiahaldussüsteemid.
- Õppematerjalid, mis koosnevad viitematerjalidest, illustreerivatest/näitlikest materjalidest, andmebaasidest, täiendavatest pedagoogilistest allikatest ja teemakohase sisuga ligipääsetavas formaadis materjalidest;
- Rajatised nagu klassiruumid ja laborid, sealhulgas mööbel ja sisseseade, ning tehnilised vahendid, nagu seadmed (mehaanilised, elektrilised, digitaalsed) ja tarkvara (rakendused, andmestikud ja andmehaldussüsteemid).

J9. Õppekavade ülevaatamine ja uuendused

Õppekavade perioodiline ülevaatamine annab võimaluse järele mõelda õppekava asja- ja ajakohasuse üle nende alustadmiste valdkondade raames, mis on käesolevate erialaste RIT õppekavade arendamise juhistel väljatöötamise aluseks. Juhistele toetudes peaks õppekava (bakalaureuse- või magistriõppes) hõlmama selgelt määratletud, perioodilist ülevaatusprotsessi, näiteks iga kolme kuni seitsme aasta järel, võttes muu hulgas arvesse RIT kutsepraktikat mõjutavaid arenevaid tehnoloogiasid, uusi suundumusi/uuendusi ning eeldatavaid muutusi RIT ja nendega seotud valdkondades ning ühiskonnas laiemalt. Ülevaatusprotsess peaks olema kooskõlas kohaliku akrediteerimise tavaga, kui see on olemas, ja eelkõige haridusasutuses kehtiva õppekavade hindamise reeglistikuga. Ülevaatomisel tuleb olla teadlik RIT valdkonna tähtsusest kohalike, piirkondlike ja ülemaailmsete ühiskondlike probleemide lahendamisel. Õppekava ülevaatusesse kui uuendamise, parendamise ja täiendamise protsessi tuleks kaasata õppejõud, üliõpilased, praktikud ja huvirühmad. RIT valdkonna dünaamilisuses annab selline ülevaatamine hea aluse õppekavade kavandamiseks ja täiustamiseks, sealhulgas puudujääkide tuvastamisel uute kursuste või erialade väljatöötamiseks.

Väljaspool selliseid riiklikke ja/või institutsionaalseid poliitikaid ja tavasid järgivaid ametlikke perioodilisi õppekavade ülevaatomisi peaksid õppejõud jooksvalt mõtlema RIT õppekavade,

nende sisu ja edastamisviiside peale ning vajadusel neid täiendama, võttes arvesse kolleegide, üliõpilaste, tööandjate ja riiklike kutseorganisatsioonide (ametlikku või mitteametlikku) panust. Selline pidev lähenemisviis ülevaatamisele ja uuendustele on vajalik, et tagada, et RIT õppekavad peegeldaksid nii kohaliku kui ka rahvusvahelise tasandi muutusi RIT tööpraktikas ja sellega seotud RIT õppes.

6. Viited

IFLA BSLISE Working Group (2018). *Building Strong LIS Education: A Call to Global and Local Action – An IFLA BSLISE Working Group White Paper*. University of Cape Town Libraries. doi: <http://dx.doi.org/10.15641/0-7992-2542-6>

IFLA (2012). *Guidelines for Professional Library/Information Educational Programs, 2012*. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/772>

iSchools. *iSchools: Leading and Promoting the Information Field*. <https://ischools.org/About>

Varlejs, J. (2016). *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices*. IFLA. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1111>

Märkus terminoloogia ja õigekirja kohta

Juhiste originaaldokumendis kasutatakse IFLA tavade kohaselt briti õigekirja. Kuigi raamatukogu- ja infoteaduses (RIT) on suur osa terminoloogiast rahvusvaheliselt mõistetav, võib esineda ka kohalikku terminoloogiat. Selline terminoloogia järgib väljakujunenud kutsestandardeid ja -norme, võttes arvesse geograafilisi ja kultuurilisi erinevusi.

Autorid

Clara M. Chu, University of Illinois at Urbana-Champaign (United States)

Jaya Raju, University of Cape Town (South Africa)

Chris Cunningham, North Carolina Central University (United States)

Jiuming Ji, East China University of Science and Technology (China)

Virginia Ortíz-Repiso Jiménez, Universidad Carlos III de Madrid (Spain)

Aida Slavic, UDC Consortium (Netherlands)

Ana María Talavera-Ibarra, Pontificia Universidad Católica del Perú (Peru)

Sohaimi Zakaria, Universiti Teknologi MARA (Malaysia)

Tänuõnad

Täname järgnevaid panustajaid:

- Lisa Janicke Hinchliffe, Professor, University of Illinois at Urbana-Champaign (United States) toimetamise nõuannete eest;
- üle saja vastaja (RIT õpetajad, praktikud, ühendused, institutsioonid ja muud huvirühmad) üle kogu maailma, kes andsid juhiste eelnõu kohta tagasisidet ja parandasid lõplikku versiooni märkimisväärselt;
- veebifoorumi vahendajad ja tõlkijad, eelkõige araabia keele vahendaja Saif Abdullah Al-Jabri, Sultan Qaboos University (Omaan); portugali keele vahendajad Sueli Mara Ferreira, University of São Paulo (Brasiilia) ja Tiago Braga, Instituto Brasileiro de Informação em Ciência e Tecnologia (Brasiilia) ning vene keele vahendaja Albina Krymskaya, St. Petersburg State University of Culture (Venemaa);
- Ágnes Hajdu Barát, Eötvös Loránd University (Ungari), Keren Dali, University of Denver, and Helen Emasealu, University of Port Harcourt (Nigeeria) nende panuse eest;
- Dietmar Wolfram, University of Wisconsin-Milwaukee (USA) eksperthinnangu eest
- Katie Ebeling ja Mortenson Center for International Library Programs at the University of Illinois at Urbana-Champaign administratiivse ja tehnoloogilise toe eest.

Veebileht: <https://bslise.org/>